

Auteur van Empire Falls

RICHARD RUSSO

Niemand's gek

ROMAN

Over het boek

Donald Sully woont al vijftig jaar in het doodgemoedereerde plaatsje North Bath ten noorden van New York. In al die jaren heeft hij niet heel veel geluk gehad. Gescheiden en nu in een halfslachtige relatie met andermans vrouw, woont hij boven zijn bejaarde oud-lerares Engels, juffrouw Beryl, die hem soms nog steeds de les leest. Opgescheept met een slechte knie en met vrienden die vijanden overbodig maken, probeert hij op zijn manier wat van het leven te maken. Maar dan krijgt Sully met een heel nieuw probleem te maken: zijn van hem vervreemde zoon dreigt in zijn vaders voetsporen te treden.

Met geraffineerde en aanstekelijke humor en begrip voor zowel menselijke dwaasheden als overwinningen is *Niemand's gek* weer een uitstekend voorbeeld van Russo's vertelkunst. Het boek werd succesvol verfilmd en bekroond met twee Oscars.

De pers over het boek

'Grappig, vlot, inventief en intelligent.' – *The New York Times Book Review*

'Russo is een meesterlijke vakman... Het verdriet van de arbeider heeft de glans van Dickens maar de epische lichtheid van John Irving. *Niemand's gek* is een grote, eigenzinnige roman met een onstuitbare menselijke hoop.' – *Boston Globe*

'Zo eenvoudig als familieliefde en net zo ingewikkeld. Richard Russo's zelfverzekerde en overtuigende roman neemt de lezer mee in het dagelijkse leven van zijn personages.'

– *San Francisco Chronicle*

Over de auteur

Richard Russo (1949, Johnstown) weet als geen ander de kleine drama's in een mensenleven tragikomisch en treffend te beschrijven. Met zijn roman *Empire Falls* won hij de prestigieuze Pulitzerprijs. Dit boek en *Brug der zuchten* kwamen allebei op de Nederlandse bestsellerlijst terecht. Inmiddels heeft Russo een succesvol vervolg op *Niemand's gek* geschreven, *Allemand's gek*, dat ook bij Signatuur zal verschijnen. Russo woont met zijn vrouw aan de kust van de Amerikaanse staat Maine en in Boston.

Van dezelfde auteur

Empire Falls
Brug der zuchten
Het inzicht van Griffin
Schadevolle jaren
Ergens anders

Wilt u op de hoogte blijven van de romans en literaire thrillers van uitgeverij Signatuur? Meldt u zich dan aan voor de literaire nieuwsbrief via onze website www.uitgeverijsignatuur.nl.

Richard Russo

Niemand's gek

Vertaald door Kees Mollema

SIGNATUUR

2016

© 1993 by Richard Russo
Oorspronkelijke titel: *Nobody's Fool*
Vertaald uit het Engels door Kees Mollema
© 2016 Uitgeverij Signatuur, Amsterdam en Kees Mollema
Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp: b'IJ Barbara
Omslagbeeld: Arcangel © Sally Mundy
Typografie: Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN gebonden editie 978 90 5672 558 7
ISBN e-book 978 90 449 7515 4
NUR 302

Eerste druk, september 2016
Tweede druk, e-book, september 2016

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veelevoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

Voor Jean Levarn Findlay

DEEL EEN

Woensdag

Upper Main Street, iets ten noorden van het korte stukje met de winkels van North Bath, was nog drie zijstraten lang een stille woonstraat, voordat hij nog stiller en landelijker overging in de oude Route 27A, een tweebaansweg die door de Adirondacks van noordelijk New York kronkelde, langs kleine, haveloze vakantieoorden, helemaal naar Montreal en welvaart. De huizen langs Upper Main, zoals de plaatselijke bevolking de straat noemde – hoewel Main, vanaf de zuidkant met de IGA-supermarkt en de Tastee Freez naar het noorden met het Sans Souci, nog geen vierhonderd meter lang was – waren voor het grootste gedeelte dinosaurussen: grote, oude victoriaanse huizen, bekleed met overnaadse planken, en uitgestrekte villa's met stijlelementen van de oude Grieken, die zeker iets waard waren geweest als ze in Vermont hadden gestaan, aan de andere kant van de grens, en niet waren verbouwd tot woningen voor twee en af en toe drie gezinnen en niet al tientallen jaren als langzaam vervallende appartementen waren verhuurd. Het indrukwekkendste aan Upper Main was evenwel niet de bebouwing, maar een rij stokoude iepen, waarvan de takken boven de puntdaken van de oude huizen en de straat eronder als een groene kathedraal uitwaaierden, en de straat in een schaduwrijke koelte dompelden die de afbladderende verf, verzakte veranda's en kromgetrokken dakranden van de huizen iets charmants gaven. Lui uit de stad, op weg naar het noorden, die de snelweg verlieten op zoek naar brandstof of een maaltijd, minderden soms vaart als ze door het plaatsje reden en keken dan nostalgisch naar de oude huizen, vroegen zich af wat ze kostten, hoe ze er vanbinnen uitzagen en hoe het zou zijn om erin te wonen en in de schaduw naar het centrum te kunnen wandelen. Dat was toch zeker het betere leven. Op hun terugweg naar de stad, na een lang weekeinde, overwogen degenen die het meest onder de indruk waren om weer van de snelweg af te gaan en de ervaring nog eens te beleven, misschien zelfs bij een makelaar langs te gaan. Maar dan herinnerden ze zich hoe lastig de afrit was geweest, hoe ver North Bath eigenlijk van de snelweg lag, hoe laat ze

toch al terug zouden komen in de stad, en hoe moeilijk het zou zijn om aan hun kinderen op de achterbank uit te leggen waarom ze zo'n omweg maakten, alleen maar om een kort stukje door een straat met bomen te rijden, vervolgens weer om te keren en terug naar de snelweg te rijden. Zulke plaatsjes waren mooie, groene graven, wisten ze, en dus stierf de impuls een stille dood en vlogen ze zonder vaart te minderen langs de afrit van North Bath.

Misschien waren ze verstandig, want wat hen het meeste had aange trokken aan het korte stukje Upper Main en het lange bladerdak van de gigantische iepen, was grotendeels bedrog, zoals degenen die eronder woonden wisten. Lang waren de bomen, die als door een wonder aan de iepziekte waren ontsnapt, de trots van de buurt geweest. Maar sinds kort, zonder waarschuwing vooraf, waren de iepen onheilspellend veranderd. In de winter van 1979 was er een vreselijke sneeuwstorm geweest en de zomer daarop werd het blad van bijna de helft van de iepen ziekelijk geel, en begon het al tijdens de hondsdagen van augustus te vallen, in plaats van halverwege oktober. De hulp van experts werd ingeroepen, en ze kwamen in drie afzonderlijke busjes, elk voorzien van een logo met een blije boom. De jongemannen die uit de busjes stapten droegen witte jassen, alsof ze zich dokters waanden. Ze slenterden rond elke boom, pulkten aan de schors, tikten tegen de stam alsof ze vermoedden dat er geheime ruimtes in zaten, raapten rottende bladeren uit de goot en hielden die omhoog in het fletse namiddaglicht.

Een van de witgejaste mannen boorde een gat in de iep voor het huis van Beryl Peoples, stak zijn gehandschoende wijsvinger in de boom, proefde en trok een vies gezicht. Mevrouw Peoples, een gepensioneerde lerares van de middenschool, die de man vanachter de vitrage van haar voorkamer in de gaten had gehouden sinds de busjes waren gearriveerd, snoof. 'Waar had hij verwacht dat het naar zou smaken?' zei ze hardop. 'Aardbeientaart?' Beryl Peoples, 'juffrouw Beryl' voor bijna iedereen in North Bath, woonde al lang genoeg alleen om gewend te zijn aan de klank van haar eigen stem en maakte niet altijd onderscheid tussen de stem die ze hoorde als ze sprak en de stem die ze hoorde in haar hoofd, als ze nadacht. Het was een en dezelfde persoon, vond zij, en ze schaamde zich niet dat ze in zichzelf sprak. Ze wist zeker dat ze de ene stem niet kon onderdrukken, zonder ook de andere het zwijgen op te leggen, en dat was ze zeker niet van plan, niet zolang ze nog zoveel te zeggen had, ook al was zij dan de enige die luisterde.

Zo had ze bijvoorbeeld de jongeman die zijn vinger had geproefd en een vies gezicht had getrokken, graag verteld dat ze hem volslagen type-

rend vond voor de huidige tijd, waarin iedereen het spoor bijster leek te zijn. Als er al een terugkerend motief bestond in de wereld van vandaag, een wereld waarvan juffrouw Beryl, op haar tachtigste, betwijfelde of ze er nog wel in paste, dan was dat achteloze ruimdenkendheid. ‘Hoe weet je hoe het is als je het niet probeert?’ Zo omschreven veel jongeren het. In juffrouw Beryls gedachten – en ze ging er prat op dat ze een beetje een vrijdenker was – kon je het vaak wél weten, als je maar oplette, en de man die zojuist de binnenkant van een boom had geproefd en een vies gezicht had getrokken, had even weinig reden om teleurgesteld te zijn als haar vriendin, mevrouw Gruber, die luidkeels had uitgeroepen in de eetzaal van de Northwoods Motor Inn dat ze niet bepaald onder de indruk was van de smaak of de textuur van de slak die ze zojuist in haar servet had uitgespuugd. Juffrouw Beryl keek onaangedaan naar de grimas van haar vriendin. ‘Waardoor dacht je dat hij wél lekker zou smaken?’

Mevrouw Gruber had niet geantwoord. Nu ze de slak had uitgespuugd, vroeg ze zich koortsachtig af wat ze met het servet aan moest.

‘Hij was grijs en slijmerig en zag er smerig uit,’ drukte juffrouw Beryl haar vriendin nogmaals op het hart.

Mevrouw Gruber gaf toe dat dit waar was, maar legde vervolgens uit dat het niet zozeer de slak was geweest die haar had aangetrokken, maar de naam. ‘Ze hebben een echte naam in het Frans,’ zei ze tegen juffrouw Beryl, terwijl ze steeds haar vieze servet verwisselde met eentje van de tafel ernaast. ‘*Escargot*.’

Maar er was ook een woord in je eigen taal, zei juffrouw Beryl toen. Slak. Voor paardenpoep bestond waarschijnlijk ook een Frans woord, maar dat betekende niet dat het Gods bedoeling was dat je het at.

Toch was ze heimelijk trots dat haar vriendin de slak had geproefd, en ze moest toegeven dat mevrouw Gruber avontuurlijker was dan de meeste mensen, onder wie twee die Clive heetten. Met de ene was ze getrouwd geweest, de andere had ze op de wereld gezet. Waar was het raakvlak tussen gevoel voor avontuur en gezond verstand? Nou, dat was nog eens een doodnormale vraag.

De man die de binnenkant van de iep had geproefd moest nog een grotere gek zijn dan mevrouw Gruber, besloot juffrouw Beryl, want meteen nadat hij een vies gezicht had getrokken, deed hij zijn handschoen uit en stak zijn vinger opnieuw in de boom, waarschijnlijk om vast te stellen of de vieze smaak van de boom of de handschoen afkomstig was. Aan zijn gezicht te zien was het de boom.

Na een paar minuten raapten de mannen in witte jassen hun gereed-

schap bij elkaar en stopten dat weer in de blijebomenbusjes. Juffrouw Beryl ging nieuwsgierig op haar veranda staan en staarde hen kwaadwillend aan, tot een van de mannen naar haar toe kwam en ‘*Howdy*’ zei.

‘*Doody*,’ zei juffrouw Beryl.

De jongeman keek haar vol onbegrip aan.

‘Hoe luidt het vonnis?’ vroeg ze.

De jongeman haalde zijn schouders op, rekte zijn onderrug en keek omhoog naar de wirwar van zwarte takken. ‘Ze zijn gewoon oud, da’s alles,’ zei hij en hij keek juffrouw Beryl aan, die zich ongeveer op ooghoogte bevond, ondanks het feit dat hij op de onderste trede van de verandatrap stond en zij bovenaan. ‘Tering, deze hier’ – hij wees naar de iep van juffrouw Beryl – ‘als het een mens zou zijn, zou-ie wel tachtig zijn.’

De jongeman maakte deze opmerking klaarblijkelijk onbevreesd, hoewel het kleine vrouwtje aan wie hij deze informatie verstrekke en wier rug zo krom was als een elleboog, duidelijk een tijdgenoot was van de boom, volgens zijn eigen vergelijking. ‘We kunnen ’m misschien weer sappig maken met wat vitamines,’ ging hij door, ‘maar...’ Hij liet de rest van de zin gewichtig bungelen, kennelijk overtuigd dat juffrouw Beryl over voldoende intellect beschikte om te begrijpen waar hij heen wilde. ‘Prettige dag nog,’ zei hij, voordat hij terugliep naar zijn blijebomenbusje en wegreed.

Als het ‘sappig maken’ enig effect had gehad, was dat schadelijk geweest, voor zover juffrouw Beryl kon beoordelen. Diezelfde winter brak er, onder het gewicht van de opgehoopte sneeuw en ijzel, een enorme tak als een broos botje af van mevrouw Boddickers iep en stortte naar beneden, niet op het dak van mevrouw Boddicker, maar op dat van haar buurvrouw, mevrouw Merriweather, en stootte de schoorsteen van haar dak. Toen de schoorsteen naar beneden kwam, verpletterde hij het stenen vogelbadje van mevrouw Gruber, dezelfde mevrouw Gruber die zo teleurgesteld in de slak was geweest. Sinds dat eerste incident had elke winter wel een of andere calamiteit opgeleverd en de laatste tijd, als de bewoners van Upper Main omhoogtuurden naar het bladerdek, had hun gebruikelijke, gelovige affectie plaatsgemaakt voor angst, alsof God zelf zich tegen hen had gekeerd. Als ze de wirwar van zwarte boomtakken bekeken, speurden de bewoners van Upper Main naar bijzonder gevaarlijke takken in de bomen van hun burens en vroegen hun dan om kostbaar snoeiwerk te laten verrichten. In werkelijkheid waren de bomen zo volgroeid en hingen de hoogste takken zo hoog, zo ver van de oude ogen die omhoogtuurden, dat niemand zeker kon zeggen bij welke

boom een bepaalde tak hoorde, en wiens fout het zou zijn als hij naar beneden kwam.

Het gedoe met de bomen was gewoon meer ongeluk en, zoals de inwoners van North Bath graag zeiden, als er geen ongeluk bestond, zouden ze helemaal geen geluk hebben. Dit was niet helemaal waar, want de gemeenschap dankte haar bestaan aan een geologisch gelukje in de vorm van een aantal uitstekende mineraalwaterbronnen, en in de koloniale tijd was het plaatsje 's zomers een vakantieoord geweest, wellicht het eerste van Noord-Amerika, en had zelfs bezoekers uit Europa aangetrokken. Rond het jaar 1800 had een ondernemende zakenman, die Jedediah Halsey heette, een enorm toeristenhotel gebouwd, met bijna driehonderd kamers, dat hij Sans Souci doopte, hoewel de plaatselijke bevolking het Jedediahs Folly noemde, omdat iedereen wist dat je geen driehonderd kamers gevuld zou krijgen, in het midden van wat kort geleden nog een wildernis was geweest. Maar het lukte Jedediah toch en rond 1820 waren er verschillende, minder luxueuze hotelletjes uit de grond gestampt om het overschot aan toeristen op te vangen, en op de onverharde wegen van het plaatsje stonden files van chique rijtuigen, met mensen die wilden baden in het water van Bath (want zo heette het plaatsje toen nog, gewoon Bath. Het 'North' werd een eeuw later toegevoegd om het te onderscheiden van een grotere plaats met dezelfde naam in het westen van de staat, hoewel de inwoners van North Bath hardnekkig weigerden het voorvoegsel te gebruiken). En het was niet alleen het heilzame mineraalwater dat mensen aantrok, want toen Jedediah Halsey, een gelovig man, het Sans Souci verkocht, sprong de nieuwe eigenaar in het gat en kreeg hij ook de markt voor sterkedrank in handen, en op de lange zomeravonden zaten de danszaal en zitkamers van het Sans Souci vol met feestvierders. Bath werd zo welvarend dat niemand doorhad dat er een paar kilometer noordelijker andere uitmuntende minerale bronnen werden ontdekt, bij een gehucht dat later tot Schuyler Springs zou uitgroeien, de uiteindelijke rivaal van Bath, als het om heilzaam water ging. De eigenaren van het Sans Souci en de inwoners van Bath bleven letterlijk zonder zorgen tot 1868, toen het ondenkbare plaatsvond en de bronnen een voor een, zonder waarschuwing en zonder duidelijke oorzaak, net als hun geluk uitgeput raakten, waarmee ook de welvaart van het plaatsje en de toekomst ervan o droogden.

Het geluk (hoe moet je het anders noemen?) wilde echter dat het opkomende Schuyler Springs direct profiteerde van de neergang van Bath. Ook al lagen hun bronnen op dezelfde breuklijn als die van Bath, die

van Schuyler Springs bleven vrolijk stromen, en dus reden de bezoekers, die zo lang hun chique rijtuigen naar de grote, ronde oprit voor de ingang van het Sans Souci hadden gestuurd, nu een paar kilometer verder en stopten bij het grotere en mooiere hotel dat in Schuyler Springs was opgeleverd, in hetzelfde jaar dat (over geluk gesproken) de bronnen van Bath opdroogden. Nou, misschien was het niet zozeer geluk. Schuyler Springs had het al jarenlang op het Sans Souci gemunt, met investeerders uit het zuiden en plaatselijke zakenlui die andere attracties boden. In Schuyler Springs werden 's zomers bokswedstrijden gehouden, er werd gegokt en, het opwindendste van alles, er werd een renbaan aangelegd voor wedstrijden met volbloedpaarden. De inwoners van Bath waren natuurlijk op de hoogte geweest van deze initiatieven en hadden ze aangekeken, vol pret in het begin, omdat ze verwachtten dat ze gedoemd waren te mislukken, want de plannen van Schuyler Springs troffen hen als nog idioter dan het Sans Souci met zijn driehonderd kamers was geweest. Er was zeker geen noodzaak voor twee vakantieoord en twee luxueuze hotels in zo'n geografisch klein gebied. En dat betekende dat Schuyler Springs gedoemd was te mislukken. Zelfs gekte had haar grenzen. Toegegeven, het Sans Souci van Jedediah Halsey was niet zozeer een gek idee geweest als wel 'visionair', waarmee je, zoals iedereen wist, een gek idee omschreef dat toch bleek te werken. En het Sans Souci had, daar wezen de mensen op, nadat de bronnen waren opgedroogd en de toeristen wegbleven, niet zozeer gewerkt, maar was eerder een tijdelijk succes gebleken. Het overgrote deel van de vijfhonderd kamers (want het hotel was flink uitgebreid, nog geen drie jaar voordat de bronnen waren opgedroogd) stond nu leeg, precies zoals iedereen eerder had voorspeld. En dus prezen de mensen zichzelf om hun oorspronkelijke wijsheid en de inwoners van het plaatsje, dat eens zoveel geluk had gehad en nu zo'n tragische tegenslag ten deel was gevallen, leunden achterover en wachtten tot het geluk een wending zou nemen. Dat deed het niet.

Rond 1900 had Schuyler Springs alle concurrentie weggevaagd. De brand van 1903 in het Sans Souci was een symbolisch einde, maar natuurlijk was de strijd al veel eerder verloren, en bijna iedereen was het erover eens dat je de brand niet als ongeluk kon zien, omdat de vuurzee naar alle waarschijnlijkheid was aangestoken door de eigenaar van het hotel, om zo het verzekeringsgeld op te strijken. De man was overleden in de brand, wellicht omdat hij had geprobeerd het vuur weer aan te steken, nadat de wind was gedraaid en het erop leek dat alleen het oude, oorspronkelijke houten deel en niet de nieuwe, luxueuzere aanbouw

zou afbranden, tenzij hij iets creatiefs deed. Het definiëren van geluk is altijd lastig, als het gaat om mensen en het menselijk streven. Een wind die draait als je dat niet wilt, kan worden opgevat als ongelukkig, maar wat moet je dan met een man die overhaast een vat benzine te dicht langs een vuur rolt dat hij zelf heeft aangestoken? Is het een ongeluk als een vonk hem naar een andere wereld stuurt?

Hoe dan ook, het plaatsje North Bath wachtte nu, in de late herfst van 1984, nog steeds op het moment dat het geluk een wending zou nemen. Er waren hoopgevende tekenen. Het gerestaureerde Sans Souci, of wat ervan over was, zou komende zomer worden geopend, en op het grote terrein van het hotel was een nieuwe bron aangeboord. En geluk, zo wilde de gangbare mening, kwam altijd weer terug.

De ochtend van de dag vóór Thanksgiving, vijf winters nadat die eerste iep zich tegen de bewoners van Upper Main had gekeerd, het dak van mevrouw Merriweather had doorkliefd en het vogelbadje van mevrouw Gruber tot puin had gereduceerd, werd juffrouw Beryl, die altijd vroeg op was, eerder wakker dan gebruikelijk, en met een angstig voor gevoel. Terwijl ze op de rand van haar bed zat en achter de oorzaak ervan probeerde te komen, kreeg ze een bloedneus, en een behoorlijk hevige ook. Hij kwam snel en was al even snel weer over. Ze ving het meeste bloed op met een prop tissues uit de doos op haar nachtkastje, en zodra haar neus was opgehouden met bloeden, gooide ze de tissues in het toilet en trok door. Voelde ze zich verkwikt door de snelle verdwijning van het bewijs of door de bloedneus zelf? Dat wist ze niet, maar ze voelde zich nog beter nadat ze in bad was geweest en zich had aangekleed, en toen ze naar haar voorkamer liep om thee te drinken, was ze verrast en verrukt, toen ze ontdekte dat het die nacht had gesneeuwd. Niemand had dat voorspeld, maar de sneeuw lag er toch. Een dik pak sneeuw, hoog opgetast op balustrades en boomtakken, kleurde de hele straat wit. In het grijze ochtendlicht zag alles er buitenaards uit, en ze keek uit over de donkere straat en nipte van haar thee totdat een auto in stilte langs glibberde en sporen in de verse sneeuw achterliet, en toen kwam het angstige voor gevoel dat ze bij het ontwaken had gehad terug, hoewel minder urgent. Wie zou het deze winter zijn? vroeg ze zich af, terwijl ze door de vitrage omhoogtuurde naar de boomtakken.

Hoewel juffrouw Beryl zozeer verknocht was aan de realiteit dat ze weinig geloof hechtte aan het idee van goddelijke rechtvaardigheid, waren er tijden waarin ze Gods bedoelingen bijna zag, rondzwevend, net buiten haar blikveld. Tot nu toe had ze geluk gehad. God had toegestaan

dat er boomtakken op haar burens vielen, maar niet op haar. Maar ze betwijfelde of Hij haar zou blijven sparen, als het op vallende takken aankwam. Deze winter zou Hij haar waarschijnlijk de genadeklap geven.

‘Dit wordt mijn jaar,’ zei ze hardop tegen haar echtgenoot, Clive senior, die haar vanaf de televisie wijs toelachte. Nu hij al twintig jaar dood was, kon Clive senior prat gaan op een evenwichtig temperament. Vanuit zijn gezichtspunt achter glas wist niets hem van zijn stuk te brengen en als hij zich al zorgen maakte dat deze winter zijn vrouw aan de beurt zou zijn, dan liet hij daar niets van merken. ‘Hoor je mij, ster aan mijn firmament?’ spoorde juffrouw Beryl hem aan. Toen Clive senior niets te melden had over dit onderwerp, keek juffrouw Beryl hem fronsend aan. ‘Ik kan net zo goed met Ed praten,’ zei ze tegen haar echtgenoot. ‘Toe maar dan,’ leek Clive senior vanachter het veilige glas te zeggen.

‘Wat vind jij ervan, Ed?’ vroeg juffrouw Beryl. ‘Wordt dit mijn jaar?’

Driver Ed, het Afrikaanse antilopemasker van juffrouw Beryl, staarde haar aan vanaf de muur. Ed had een streng, menselijk gezicht met antilopehorens en een bek met tanden, wat volgens juffrouw Beryl resulteerde in een gekrenkte uitdrukking. Hij zag eruit zoals Clive senior had gekeken, toen die erachter kwam dat hij voortaan rijlessen – *driver’s education* – moest geven op zijn middelbare school, had juffrouw Beryl volgehouden, toen ze Ed twintig jaar geleden had gekocht. Clive senior was de footballcoach van school geweest en het was tijdens zijn laatste jaren niet gegaan zoals hij had gedacht. Toen het footballteam steeds vaker verloor, moest hij maatschappijleer geven, en toen het bleef verliezen, moest hij rijles geven. Uiteindelijk werd het footballteam helemaal ontbonden, als gevolg van de afname van het aantal leerlingen na de oorlog, demografische veranderingen en de voortdurende vernederingen door aartsrivaal Schuyler Springs, waardoor de echtgenoot van juffrouw Beryl verbijsterd en stuurloos achterbleef. Rijles werd hem uiteindelijk fataal, toen een meisje dat Audrey Peach heette op een ochtend, nog voordat hij helemaal wakker was, zonder waarschuwing of aanleiding zo hard remde dat Clive senior door de voorruit van de splinternieuwe lesauto vloog. Clive senior droeg nooit een autogordel. Hij stond erop dat zijn cursisten en passagiers hun gordels droegen, maar zelf had hij er een hekel aan om vastgesnoerd te zijn. Clive senior redeneerde dat hij toch nergens meer heen kon, als hij zich eenmaal in de kleine auto had gewurmd. Een grote man als hij had een grote auto nodig en hij vermoedde dat het schoolbestuur een klein rotkarretje als lesauto had gekocht om hem te straffen voor de verloren wedstrijden van zijn basketbalteam dat seizoen, een sport waaraan hij zelfs een hekel had. Als hij

eenmaal in een kleine auto zat, werd hij zo claustrofobisch dat hij moeite had zich op de rijles te concentreren. Het lage dak dwong hem om voorovergebogen te zitten, zodat hij kon zien waar de jonge Audrey Peach de auto heen stuurde. Toen ze op de nieuwe remmen trapte, kwam de kleine auto indrukwekkend snel tot stilstand, maar Clive senior niet, en zijn puntige schedel knalde door de voorruit, waar hij kortstondig bleef hangen, als een misdadiger aan de schandpaal, totdat de auto wiegde en hij met een gebroken nek terug plofte op zijn stoel, als een bloederig praktijkvoorbeeld en de enige rijinstructeur in de staat New York die bij het uitoefenen van zijn beroep was gesneuveld.

‘Zie je wel,’ zei juffrouw Beryl tegen de foto van haar echtgenoot. ‘Ed is het met me eens.’

Maar als God de genadeklap zou uitdelen, troostte zij zichzelf, dan verkeerde zij tenminste in een betere financiële positie om de klap op te vangen dan veel van haar burens. Ze kon zichzelf gelukkig prijzen dat ze niet alleen goed was verzekerd, maar er financieel ook redelijk voor stond. Juffrouw Beryl was, zoals zovele eigenaren van de huizen aan Upper Main, weduwe en dus strikt gesproken helemaal geen ‘juffrouw’, en haar echtgenoot had haar zowel zijn veteranenpensioen als zijn andere pensioen nagelaten en dat liep, samen met haar eigen pensioen en haar AOW, behoorlijk op. Ze wist zelf ook wel dat ze er een stuk warmer bij zat dan mevrouw Gruber en de anderen. Het leven, dat volgens juffrouw Beryl de neiging had behoorlijk wreed te zijn, had haar in elk geval gespaard voor financiële nood, iets waarvoor ze dankbaar was.

In andere opzichten was het leven minder barmhartig geweest. Dat ze in North Bath bekendstond als ‘juffrouw’ Beryl kwam door het feit dat de militant weigerachtige scholieren uit de tweede klas, die ze veertig jaar lang les had gegeven, haar te raar en misvormd vonden om een echtgenoot te hebben. Ze weigerden het te geloven, zelfs al werden ze met het onweerlegbare bewijs geconfronteerd. Instinctief noemden ze haar al op de eerste schooldag ‘juffrouw Peoples’ of ‘juffrouw Beryl’ en ze trokken zich er niets van aan als ze hen corrigeerde. Clive senior was van mening dat jongeren hun leraressen vanzelfsprekend als ouwe vrijsters zagen, en hij vond de hele kwestie wel amusant en noemde haar zelf ook vaak juffrouw Beryl. Clive senior was in de kern geen domme man, maar hij had minder oog voor wat juffrouw Beryl de nuances van het leven noemde, en een van de nuances die hij over het hoofd zag, was het leed dat hij zijn vrouw gedachteloos aandeed als hij haar zo noemde, een naam die suggereerde dat hij op dezelfde manier als alle anderen naar haar keek. Clive senior was de enige man die juffrouw

Beryl ooit het gevoel had gegeven dat ze begeerlijk was, en ze vond het bijna onvergeeflijk dat hij, zonder erbij na te denken, het geschenk van zijn liefde voor haar terugnam, het herhaaldelijk terugnam, en altijd met een grote grijns.

Maar hij had van haar gehouden. Dat wist ze, en ook door die wetenschap was ze beter af dan de meeste buurvrouwen, wier echtgenoten waren overleden en hen als weduwe hadden achtergelaten, alleen en vrijwel volledig onvoorbereid op een bestaan van zo'n twintig jaar als alleenstaande. Mevrouw Gruber bijvoorbeeld had nooit een baan gehad en had maar weinig idee van hoe het er in de wereld aan toeging, afgezien van de voor de hand liggende conclusie dat alles steeds duurder werd. In feite was juffrouw Beryl de enige werkende vrouw geweest tussen de angstige weduwen van Upper Main. Toen hun echtgenoten nog leefden, hadden die hen beschermd tegen de vallende boomtakken van het leven, maar nu kwamen de weduwen niet ver meer met het veteranenpensioen en de karige AOW-uitkering, en dus verhuurden ze uit noodzaak het appartement op de eerste verdieping, hoewel de huur die ze ontvingen vaak maar net genoeg was om de kosten van de reparaties te dekken die nodig waren vanwege de vergane, honderd jaar oude leidingen, het overbelasten van de verouderde elektra en de vallende boomtakken. Tot overmaat van ramp waren de belastingen de pan uit gerezen, opgestuwd door speculanten uit het zuiden van de staat, van wie velen overtuigd leken dat Bath en de andere stadjes aan de weg tussen New York City en Montreal dramatisch in waarde zouden stijgen. Het leek niet zo, maar Bath had wel degelijk zijn pluspunten. Niet alleen stond er het oude Sans Souci, prachtig gerestaureerd, dat aankomende zomer opnieuw open zou gaan, maar er lag ook een enorm stuk moerasland tussen het plaatsje en de snelweg, waarop wellicht een themapark zou worden gebouwd dat de naam Ultimate Escape droeg. De zoon van juffrouw Beryl, Clive junior, die al tien jaar directeur was van de North Bath Savings and Loan, probeerde er met een groep investeerders voor te zorgen dat het themapark realiteit werd, en hij was hartgrondig van mening dat, omdat land eindig was, de kansen die de toekomst bood oneindig waren. 'Over twintig jaar,' zei hij vaak, 'bestaan er gewoon geen slechte locaties meer.'

Juffrouw Beryl sprak hem daarin niet tegen, maar ze deelde het optimisme van haar zoon allerminst. Wat haar betrof zouden er altijd slechte locaties blijven, en tenzij ze er volkomen naast zat, zou Clive junior daarachter komen door erin te investeren. Clive junior was een cynische optimist. Hij geloofde dat er twee redenen waren waarom mensen fail-

liet gingen: stupiditeit en kleinschalig denken. Stupiditeit van anderen was iets goeds, volgens Clive junior, want daarmee was geld te verdienen. De financiële missers van anderen waren geen reden tot zorg, maar betekenden kansen. Hij mocht naderhand graag de missers analyseren en kleinschalig denken, beperkte ambities en een te lage investering als oorzaken aanwijzen. Hij prees zichzelf dat hij de spaar- en leenbank van North Bath had gered van juist die ongezonde denkbeelden. Jarenlang had het instituut zich stukje bij beetje richting bankroet bewogen onder leiding van Clive juniors voorganger, een diep wantrouwige en pessimistische man uit Maine, die er een hekel aan had om mensen geld te lenen. Het feit dat mensen hem om geld vroegen en het vaak ook hard nodig hadden, was voor hem aanleiding te veronderstellen dat ze waarschijnlijk niet in staat zouden zijn het terug te betalen. Hij kon de behoefte in hun ogen zien en kon zich niet voorstellen dat die behoefte zou verdwijnen. Hij vond dat het geld van de bank in de kluis veiliger was dan in hun zakken. De man was zelfs in het bankgebouw overleden, op een zondag, zittend in zijn leren stoel, de deur van zijn kantoor zoals altijd dicht, alsof hij verwachtte dat hij zelfs in het weekeinde, met de deuren van de bank op slot, smekende klanten op bezoek zou krijgen. Hij werd op maandagochtend gevonden, in vergevorderde staat van lijkstijfheid die weinig verschilde, zo werd later opgemerkt, van de toestand waarin zijn bank verkeerde.

Toen Clive junior de leiding kreeg, werd alles meteen wat losser. Het eerste wat hij deed, was een nieuw tapijt in de hal leggen, aangezien het oude verschillende gradaties verder dan versleten was, afgezien van het deel dat naar het kantoor van de directeur leidde, waar maar weinig verkeer was geweest. Zijn doel voor de komende tien jaar was om het kapitaal van de bank te vertienvoudigen, door het geld dat er nog was agressief te investeren en zelfs kredieten te verstrekken, als de omstandigheden dat toelieten. Na zoveel jaren van pessimisme, hield Clive junior vol, was het tijd voor een beetje optimisme. Bovendien, het strookte met de stemming van het land.

De enige overeenkomst tussen Clive junior en zijn overleden voorganger was zijn diepe wantrouwen jegens de inwoners van North Bath, die door beide mannen werden omschreven als futloos. Zijn klasgenoten op de middelbare school waren al futloos geweest, en daarin waren ze niet veranderd, wat Clive junior betrof. Hij deed liever zaken met investeerders en geldschietters uit het zuiden, zelfs van buiten de staat, soms wel helemaal uit Texas, overtuigd als hij was dat zij de toekomst van Bath waren, net zoals ze de redding waren gebleken van Clifton

Park en andere, recentelijk welvarend geworden voorsteden van Albany. ‘Het geld uit het zuiden kruipt omhoog naar het noorden,’ zei Clive junior tegen zijn moeder, een opmerking die haar noopte hem over de rand van haar leesbril aan te kijken. Juffrouw Beryl vond het maar een sinister idee, geld dat over de snelweg kwam aankruipen. ‘Ma,’ hield hij vol, ‘neem het nu maar van mij aan. Als de tijd daar is om je huis te verkopen, ben je in één klap rijk.’

Het waren zinnnetjes als ‘als de tijd daar is’ waarover juffrouw Beryl zich zorgen maakte. Als Clive junior ze uitsprak, hadden ze een dreigende ondertoon. Ze vroeg zich af wat hij van plan was. Zou zij beslissen ‘wanneer de tijd daar was’ of hij? Als hij op bezoek kwam, bekeek hij het huis met een makelaarsblik, bedacht redenen om in de kelder af te dalen en naar de zolder te klimmen, alsof hij zeker wilde weten dat hij, ‘als de tijd daar was’, zijn moeders eigendom in goede staat zou erven. Hij was het er niet mee eens dat ze het appartement boven het hare verhuurde aan Donald Sullivan, tegen wie Clive junior een langdurende animositeit koesterde, en geen enkel bezoekje van Clive junior, hoe kort dan ook, ging voorbij zonder dat hij haar opnieuw met klem verzocht Sully op straat te zetten, voordat hij met een brandende sigaret in slaap viel. Iets in de manier waarop Clive junior zijn bezorgdheid onder woorden bracht, overtuigde juffrouw Beryl ervan dat de angst van haar zoon minder te maken had met de mogelijkheid dat zijn oude moeder levend zou verbranden, dan dat het huis in rook zou opgaan.

Juffrouw Beryl was er niet trots op dat ze zulke onvriendelijke gedachten koesterde over haar enige kind, en soms probeerde ze die zelfs weg te redeneren en een natuurlijker moederliefde toe te laten. Het enige probleem was dat ze die natuurlijke moederliefde niet van nature voor Clive junior voelde. De Clive junior die naast zijn vader op de televisie stond, leek best aardig, en het gezicht dat de camera had gevangen leek in niets op dat van een ongelukkige, onzekere bankier van middelbare leeftijd. Het was op een bepaalde manier nog jongensachtig en leek vol mogelijkheden, zelfs op een leeftijd waarop de zekerheden van het bestaan onuitwisbaar in de gelaatstrekken van de meeste mannen geëtst stonden. Clive junior, tenminste de Clive junior die op de televisie stond, kwam op juffrouw Beryl nog altijd besluiteloos over, zelfs al werd hij op zijn volgende verjaardag zesenvijftig. Clive junior in werkelijkheid, dat was een ander verhaal. Telkens als hij op bezoek kwam en juffrouw Beryl een droge, onaangename zoen op haar voorhoofd gaf, waarna hij het plafond van de woonkamer op waterschade inspecteerde, leek zijn karakter – als dat het juiste woord was – zo onveranderlijk en

onwrikbaar als dat van een conservatieve politicus tijdens zijn vijfde ambtstermijn. Ze verdroeg zijn bezoeken en zijn eindeloze stroom financiële adviezen zo goed en kwaad als ze kon. Hij vertelde haar wat ze moest doen en waarom, en zij luisterde dan beleefd, zo lang als nodig was, voordat ze zijn advies afwimpelde. Zij vond dat Clive junior altijd vol knettergekke plannetjes zat, en dat hij elk van die plannetjes beschreef alsof ze voortkwamen uit het brandende braambos, en niet uit zijn eigen, koortsachtige brein. ‘Ma,’ zei hij vaak, als ze zijn advies weer eens nadrukkelijk afwees, ‘het lijkt wel alsof je me niet vertrouwt.’

‘Ik vertróuw je ook niet,’ zei juffrouw Beryl hardop tegen de foto van haar zoon op de televisie en ze ging verder tegen haar echtgenoot: ‘Het spijt me, maar ik kan er niets aan doen. Ik vertrouw hem niet. Ed begrijpt het wel, of niet dan, Ed?’

Clive senior glimlachte alleen maar, ietwat bedroefd, leek het wel. Sinds zijn overlijden koos hij bij conflicten steeds vaker de kant van hun zoon. ‘Vertrouw hem nou maar, Beryl,’ fluisterde hij nu tegen haar, zijn stem vertrouwelijk, alsof hij bang was dat Driver Ed het zou horen. ‘Hij is onze zoon. Hij is nu de ster aan jouw firmament.’

‘Ik doe mijn best,’ verzekerde juffrouw Beryl haar echtgenoot, en dat deed ze ook echt. Ze had Clive junior in de afgelopen vijf jaar tweemaal geld geleend en hem zelfs niet gevraagd wat hij ermee van plan was. Vijfduizend dollar de eerste keer. Tienduizend de tweede keer. Bedragen die ze niet graag zou verspelen, maar die ze, om eerlijk te zijn, wel kón missen. Maar allebei de keren had Clive junior haar terugbetaald, en op tijd, en juffrouw Beryl, die op zoek was naar een reden om haar zoon níet te vertrouwen, had gemerkt dat ze licht teleurgesteld was toen ze het geld weer in haar bezit had. Ze was ook niet in staat een nogal beschamende verdenking af te schudden: dat Clive junior het geld helemaal niet nodig had gehad, en dat hij het alleen had geleend om te bewijzen dat hij te vertrouwen was. Ze begon zelfs te vermoeden dat hij niet uit was op het deel dat snel genoeg van hem zou zijn, maar dat hij het geheel onder controle wilde krijgen. Maar met welk doel? Juffrouw Beryl moest toegeven dat de logica achter haar verdenkingen rammelde. Immers, het geld, haar huis aan Upper Main en de aanzienlijke hoeveelheid spullen erin, dat alles zou Clive junior krijgen als uiteindelijk, zoals hij het omschreef, ‘de tijd daar was’.

Een van de dingen die haar zoon stapelgek maakte, vermoedde juffrouw Beryl, was dat hij niet wist hoeveel ‘dat alles’ waard was. Er was natuurlijk het huis, en de tienduizend dollar waarvan hij wist dat zijn moeder die bezat, omdat ze die aan hem had uitgeleend. Maar hoe-

veel meer? Het was dergelijke informatie over haar financiën waarmee juffrouw Beryl haar zoon niet vertrouwde. Ze had een accountant in Schuyler Springs die elk jaar haar belastingaangifte deed, en ze had hem op het hart gedrukt geen informatie over haar zaken aan Clive junior te verstrekken. Als ze juridisch advies zocht, ging ze naar een plaatselijke advocaat die Abraham Wirfly heette, voor wie haar zoon haar voortdurend waarschuwde, omdat hij een incompetent dronkenlap zou zijn. Juffrouw Beryl was niet blind voor de tekortkomingen van mr. Wirfly, maar ze hield vastberaden vol dat hij niet zozeer incompetent was, als wel leed aan gebrek aan ambitie, een karaktereigenschap die onder advocaten bijna onmogelijk te vinden was. En belangrijker nog, ze beschouwde de man als absoluut loyaal en geloofde hem, toen hij beloofde niets over haar financiële en juridische zaken aan Clive junior te onthullen. Zonder ze ooit uit te spreken leek ook Abraham Wirfly bepaalde bedenkingen jegens Clive junior te koesteren, en dus bleef juffrouw Beryl hem vertrouwen. De groeiende wrevel daarover bij Clive junior getuigde van haar uitstekende oordeel. 'Ma,' smeekte hij deerniswekkend, terwijl hij door haar voorkamer ijsbeerde, 'hoe kan ik je nu helpen je bezit te beschermen, als jij dat niet toestaat? Wat gebeurt er als je ziek wordt? Wil je dan dat het ziekenhuis alles afpakt? Ben je dat van plan? Om een beroerte te krijgen en een of ander ziekenhuis je duizend dollar per dag te laten afpakken, tot alles op is en je berooid achterblijft?'

Er was niets tegen de logica van haar zoon in te brengen. Zijn argumenten waren consistent, en toch kon juffrouw Beryl niet ontkomen aan het gevoel dat Clive junior een verborgen agenda had. Ze wist al even weinig over zijn financiën als hij over de hare, maar ze vermoedde dat hij aardig op weg was een rijk man te worden. Ze wist ook dat hij, zijn makelaarsblik ten spijt, niet geïnteresseerd was in het huis, dat als hij het morgen zou erven hij het de dag erop zou verkopen. Hij had kort geleden een luxueus herenhuis gekocht bij de nieuwe Schuyler Springs countryclub, tussen North Bath en Schuyler Springs. Het huis aan Upper Main zou honderdvijftigduizend dollar opbrengen, misschien meer, en daarvoor hoefde Clive junior zijn neus niet op te halen, zelfs niet als hij het geld niet 'nodig' had. Toch was ze niet in staat om domweg te geloven dat dit de bedoeling van haar zoon was. Er was iets met de manier waarop zijn ogen ongemakkelijk alle hoeken van alle kamers afspeurden, alsof hij op zoek was naar bewijs van geesten, waardoor juffrouw Beryl overtuigd raakte dat hij iets zag wat zij niet kon zien, en tot ze daarachter kwam, was ze niet van zins hem volledig te vertrouwen.

Achter het raam van juffrouw Beryls voorkamer viel een dikke klont

sneeuw geluidloos van een tak die zich buiten beeld bevond. Er was veel sneeuw gevallen, maar het zou niet blijven liggen. De schijn ten spijt, was het nog niet echt winter. Nog niet. Toch ging juffrouw Beryl naar het halletje achter, haalde de sneeuwschuiver die ze afgelopen april onder de trap had opgeborgen tevoorschijn en zette hem tegen de deur, zodat zelfs Sully hem niet over het hoofd zou zien als hij vertrok. Eenmaal weer binnen, hoorde ze een vaag gezoem, en dat betekende dat de wekker van haar huurder afging. Sinds hij zijn knie had bezeerd, sliep Sully zelfs nog minder dan juffrouw Beryl, die met vijf uur per nacht toe kon, aangevuld met drie of vier hazenslaapjes overdag, die ze hardnekkig bleef ontkennen. Sully werd verschillende keren per nacht wakker. Juffrouw Beryl hoorde hem dan door zijn slaapkamer stampen, die precies boven de hare lag, op weg naar de wc, waar hij geduldig wachtte tot zijn plas kwam. Oude huizen gaven vele auditieve geheimen prijs, en zo wist juffrouw Beryl bijvoorbeeld dat Sully sinds kort op de wc-pot ging zitten, die kraakte onder zijn gewicht, in afwachting van zijn plas. Soms, afgaand op de tijd die het duurde voordat hij weer naar bed ging, viel hij daar in slaap. Dat, of hij had problemen met zijn prostaat. Juffrouw Beryl nam zich voor om een van de wijsjes uit haar jeugd aan hem voor te dragen.

*De ouwe mevrouw Jones had suiker
Geen druppeltje plas bereikte haar wc
Ze dronk twee flessen Lydia Pinkham's
En stroomde met huid en haar naar zee*

Juffrouw Beryl vroeg zich af of Sully dat leuk zou vinden. Dat hing waarschijnlijk af van of hij wist dat Lydia Pinkham's een kruidendrankje was. Een van de problemen met tachtig worden, was dat je nogal wat culturele bagage had verzameld. Andere mensen begrepen die vaak niet en maakten je graag duidelijk dat dit jóúw fout was. Gaandeweg, vanaf het moment dat Amerika werd gekoloniseerd, vermoedde juffrouw Beryl, werd de kennis van oude mensen steeds minder op prijs gesteld, totdat die helemaal geen moer meer waard was, zoals nu. Was juffrouw Beryl jonger geweest, dan zou het een interessant project zijn geweest om de evolutie van volkswijsheid op dit punt te achterhalen. Op de een of andere manier werden oude mensen, ooit gevierd als schatkamers van culturele geschiedenis en waarden, tegenwoordig beschouwd als musea vol waardeloze, raadselachtige informatie. Maakte niet uit. Ze zou het versje toch aan Sully voordragen. Hij kon wel wat poëzie gebruiken in zijn leven.

Boven haar zoemde de wekker nog altijd. Volgens Sully was de enige diepe slaap die hij kreeg, die gedurende het uur voordat zijn wekker afging. Hij had recentelijk een nieuwe wekker gekocht, omdat hij telkens door de oude heen sliep. Net als door de nieuwe. De eerste keer dat juffrouw Beryl dat vreemde gezoem hoorde, had ze abusievelijk gedacht dat haar einde was gekomen. Ze had ergens gelezen dat het menselijk brein niet veel meer was dan een labyrint vol elektrische pulsen, die plichtsgetrouw heen en weer schoten in de schedel, en het gezoem, concludeerde zij, was waarschijnlijk een of andere storing. Ondanks het feit dat het gezoem elke ochtend op dezelfde tijd klonk, had ze niet direct door dat het zich buiten haar hoofd bevond, iets wat ze wel had kunnen bedenken. Ze had aangenomen dat de tijd, waarover Clive junior het altijd had, inderdaad was gekomen. Het was het plotselinge stoppen van het gezoem, gevolgd door de bons van Sully's zware voeten op zijn slaapkamervloer, waardoor juffrouw Beryl uiteindelijk in staat was het mysterie op te lossen, zodat ze zich niet langer zorgen hoefde te maken of hoofdpijn kreeg, omdat ze haar hoofd schudde, op zoek naar de kortsluiting.

Wellicht kwam het door haar eerste, verkeerde diagnose, maar het gezoem van Sully's wekker was nog altijd enigszins verontrustend, dus deed ze deze ochtend wat ze de meeste ochtenden deed. Ze ging eerst naar de keuken om de bezem te halen en liep toen naar haar slaapkamer, waar ze een paar keer hard met de bezemsteel tegen het plafond tikte, waarmee ze pas ophield als haar huurder kreunend wakker schrok. Ze betwijfelde of Sully wel wist waardoor hij in werkelijkheid wakker werd, en dat het niet zijn nieuwe wekker was.

Misschien, gaf juffrouw Beryl toe, had haar zoon gelijk en moest ze Sully op straat schoppen. Hij was een onvoorzichtige man, dat kon je niet ontkennen. Hij was onvoorzichtig met sigaretten, en onvoorzichtig met mensen en omstandigheden, zonder dat hij het ooit wilde zijn. Maar daardoor was hij gevaarlijk. Wellicht was Sully, bedacht juffrouw Beryl toen ze terugliep naar haar voorkamer en door het raam naar de wirwar van zwarte takken keek, de metaforische tak die op haar zou vallen. Het hoorde bij het ouder worden, wist ze, dat ze onzeker werd. Veel langer dan haar buurweduwen had juffrouw Beryl de vernietigende werking van onzekerheid op afstand gehouden, door alert te blijven en zichzelf intellectueel te blijven uitdagen. Tot dusver vertrouwde ze nog altijd op haar eigen oordeel, deels door het oordeel van anderen rigoureuus in twijfel te trekken. Daarbij hielp het om Clive junior in de buurt te hebben, en juffrouw Beryl dacht altijd dat ze, nu moment dat ze de adviezen van haar zoon zinnig begon te vinden, zou weten dat ze

begon af te takelen. Misschien was haar vrees dat Clive junior gelijk kon hebben inzake Sully, wel het begin ervan.

Maar ze gaf zich nog niet gewonnen, besloot ze. Op tal van punten was Sully een belangrijke bondgenoot, zoals een maand geleden, toen ze bij een val haar pols had verstuikt. Omdat ze bang was dat hij gebroken was, had ze zich door Sully naar het ziekenhuis in Schuyler Springs laten brengen, waar ze röntgenfoto's hadden gemaakt en haar pols hadden ingetapet. De hele episode had niet langer dan twee uur geduurd, en toen was ze weer naar huis gestuurd met een recept voor Tylenol 3-pijnstillers. Ze had maar twee pillen genomen, want ze maakten haar suf, en ze had geen moeite met de pijn, nu ze eenmaal wist wat het was. Zodra ze hoorde dat haar pols niet gebroken was, voelde ze zich al beter, en de volgende dag gaf ze de overgebleven Tylenols aan Sully, die sinds zijn kwetsuur altijd behoefte had aan pijnstillers.

Ze kon op Sully aan, wist ze, om haar geheim te bewaren. Ze wenste dat hetzelfde gold voor mevrouw Gruber, die door Clive junior werd gebruikt om haar in de gaten te houden, vermoedde ze. Mevrouw Gruber ontkende dit uiteraard, maar dat was ook logisch, aangezien ze haar had verboden enige informatie van persoonlijke aard over te brieven aan Clive junior. Maar juffrouw Beryl wist vrijwel zeker dat mevrouw Gruber een verklikker was. Clive junior kon mensen voor zich innemen, en een van de voornaamste pleziertjes in het leven van mevrouw Gruber was het bespreken van de ziekten en ongelukken van anderen. Juffrouw Beryl betwijfelde of haar vriendin een geslepen mooiprater als Clive junior wel zou kunnen weerstaan.

Juffrouw Beryl tuurde langdurig door de vitrage in de voorkamer, in de richting van het huis van mevrouw Gruber. Kwart voor zeven. De straat lag er nog stil bij, het pak nieuwe sneeuw was nog maar door één set autobanden verpest. Juffrouw Beryl zuchtte en keek naar de wirwar van takken, die donker afstaken tegen de witte ochtendlucht. 'Herfst,' zei ze, vol behagen en nieuwe moed, zoals altijd wanneer ze haar eigen, gedecideerde stemgeluid hoorde. 'Kan mij wat schelen.'

'Het zou je waarschijnlijk óók niks kunnen schelen als ik zou vallen,' zei een stem achter haar. 'Ik wil wedden dat je dan moet lachen.'

Juffrouw Beryl was zo in beslag genomen door haar gedachten, dat ze niet had gehoord dat de deur van haar woonkamer was opengegaan en haar huurder was binnengekomen. Het leek nog maar een paar seconden geleden dat ze hem snurkend wakker hoorde schrikken in zijn slaapkamer. Zeker niet lang genoeg om op te staan, zich aan te kleden

en al die ochtenddingen te doen die beschaafde mensen deden. Maar mannen waren natuurlijk vreemde schepsels en strikt genomen waren de meesten helemaal niet beschaafd. Het schepsel dat voor haar stond, op kousenvoeten, met zijn werklaarzen bungelend aan hun leren veters, was ongetwijfeld uit zijn bed gerold en meteen in zijn kleren gesprongen. Ze betwijfelde of hij wel een pyjama droeg, waarschijnlijk sliep hij in zijn onderbroek, net als Clive senior, en greep hij 's ochtends de eerste broek die hij zag, de broek die over een stoel hing of op het voeteneinde van het bed lag. Sully kennende, sliep hij wellicht met sokken aan om tijd te winnen.

Niet dat haar huurder zoveel erger was dan de meeste mannen. Hij had de werkmannengewoonte om in bad te gaan als de werkdag erop zat, in plaats van 's ochtends, en dat betekende dat hij maar twee urgente noden had als hij wakker werd: zich ontlasten en op zoek gaan naar een kop koffie. In het geval van Sully bevond de koffie zich twee straten verderop, in Hattie's Lunch, waar hij vaak aankwam voordat hij goed en wel wakker was. Hij zette zijn werklaarzen altijd bij de achterdeur neer. Om de een of andere reden trok hij ze het liefst in het appartement van juffrouw Beryl aan. De werklaarzen lieten altijd een spoor van viezigheid achter, modderige afdrucken op de hardhouten vloer in de winter, droge kiezelsteentjes in de zomer, die juffrouw Beryl met stoffer en blik opveegde als hij vertrokken was. Mannen in het algemeen, had juffrouw Beryl gemerkt, hadden meestal niet in de gaten wat ze achterlieten, maar Sully was wel bijzonder onopmerkzaam, en zijn kielzog bijzonder rommelig. Toch gaf juffrouw Beryl geen cent voor een pietluttige man en vond ze het niet erg om elke ochtend de viezigheid op te ruimen die Sully achterliet. Het was maar een klein karweitje dat hij haar gaf, en haar dagen liepen toch al niet over van de karweitjes. 'Gossie,' zei juffrouw Beryl. 'Kun je wel, een oude vrouw besluipen?'

'Ik dacht dat je het tegen mij had, mevrouw Peoples,' zei Sully. Hij was de enige die ze kende die haar 'mevrouw' noemde, en daardoor had hij een speciale plek in het hart van juffrouw Beryl veroverd. 'Ik dacht, ik kom even langs om te kijken of je niet in je slaap bent overleden.'

'Nog niet,' zei ze.

'Maar je praat wel in jezelf,' zei hij, 'dus kan het niet lang meer duren.'

'Ik praatte niet in mezelf. Ik praatte met Ed,' zei juffrouw Beryl tegen haar huurder, en ze wees naar Ed, die aan de muur hing.

'O,' zei Sully, die deed alsof hij opgelucht was. 'En ik maar denken dat je kierewiet aan het worden was.'

Hij plofte neer op de Queen Anne-stoel van juffrouw Beryl, waardoor

ze ineenkromp. De stoel was delicaat, een cadeau van Clive senior, die hem in een antiekwinkel in Schuyler Springs had gekocht. Ze had hem eigenlijk overgehaald de stoel te kopen. Clive senior vond hem te fragiel, met zijn dunne, gebogen pootjes en armleuningen. Als er ooit een grote man in ging zitten, zei hij, zou 'dat verdomde ding' waarschijnlijk instorten en hem doorboren. 'Het is niet mijn bedoeling dat jij er ooit in gaat zitten,' had juffrouw Beryl gezegd. 'Het is zelfs niet mijn bedoeling dat er iemand in gaat zitten.' Clive senior had gefronst bij die informatie en had zijn mond opengedaan om het meest voor de hand liggende te zeggen – dat het onzinnig was om een stoel te kopen waarin nooit iemand zou zitten – toen hij de uitdrukking op het gezicht van zijn geliefde zag en zijn mond weer sloot. Zoals zoveel mannen die verslaafd zijn aan sport, was Clive senior ook een gelovig man, en hij was opgevoed met het idee dat je de mysteriën des levens moest leren accepteren – dat van de Heilige Drie-eenheid, bijvoorbeeld, of de redeneringen van een vrouw. Ook herinnerde hij zich net op tijd dat juffrouw Beryl hem die winter een cadeau had gegeven, toen hij zijn hart had verpand aan wat zij de lelijkste luie stoel op aarde noemde. Wat Clive senior betref was er niets lelijks aan de stoel, en was hij zeker steviger, met zijn solide constructie, schuimvulling en slijtvaste corduroy, dan deze verzameling dunne mahoniestokjes, maar hij wist dat hij er niets tegenin kon brengen, dus schreef hij een cheque uit.

Het klopte allebei, nu juffrouw Beryl eraan terugdacht. De luie corduroystoel, nu veilig uit het zicht opgeborgen in de logeerkamer, was de lelijkste stoel op aarde, en de Queen Anne was fragiel. Ze had er een hekel aan als er iemand, en Sully al helemaal, in ging zitten. Er waren veel elementaire concepten die haar huurder ontgingen, en trots zijn op je eigendommen was er een van. Sully zelf had niets van waarde, en het was altijd een raadsel voor hem dat mensen zich zorgen maakten dat hun spullen beschadigd raakten. Zijn hele bestaan was een aaneenscha-keling van schades, waardoor hij schade als een van de constante factoren van het leven was gaan zien, iets waar je je evenmin druk over moest maken als over het weer. Jaren geleden had juffrouw Beryl dit gevoelige onderwerp aangesneden, in een poging Sully te wijzen op haar speciale spullen, die ze niet graag kapot zag gaan, maar de discussie leek hem te vervelen of te ergeren, dus had ze het opgegeven. Ze kon hem natuurlijk vragen niet in deze specifieke stoel te gaan zitten, maar zo'n verzoek zou hem alleen maar irriteren en hij zou een tijdje niet langswippen, totdat hij was vergeten wat ze had gezegd, en dan zou hij weer langskomen en in dezelfde stoel neerploffen.

Dus besloot juffrouw Beryl de stoel dan maar in de waagschaal te leggen. Ze genoot ervan dat haar huurder 's ochtends langskwam 'om te kijken of ze nog niet dood was', want ze had Sully altijd gemogen en begreep ook waarom hij haar mocht. Genegenheid was niet iets wat mannen als Sully gemakkelijk opbiechtten en hij had ook nooit tegen haar gezegd dat hij haar graag mocht, maar ze wist toch dat hij dat deed. In sommige opzichten was hij de tegenpool van Clive junior, die stug volhield dat hij haar uit genegenheid en bezorgdheid opzocht, maar zichtbaar ongeduldig was, vanaf het moment dat hij sjokkend haar verandratrap beklom. Hij was altijd op weg naar ergens anders, en het leek genoeg voor hem om zijn moeder alleen maar te zien of haar stem aan de telefoon te horen, en dus kon juffrouw Beryl de verdenking niet onderdrukken dat het Clive junior was die belde, telkens als de telefoon ging en de beller zonder iets te zeggen ophing, om vast te stellen dat er nog geen einde was gekomen aan het bestaan van zijn moeder.

'Kan ik je verwennen met een lekker kopje warme thee?' zei juffrouw Beryl, terwijl ze angstvallig toekeek hoe de Queen Anne protesteerde onder Sully's gewicht.

'Nu niet en nooit niet,' zei Sully, met het zweet op zijn voorhoofd. Het aan- en uittrekken van zijn laarzen was een van de lastigste klusjes van de dag. Zijn goede been was niet zo moeilijk, maar het andere bleef, sinds hij de knieschijf had gebroken, stijf en pijnlijk tot halverwege de ochtend. Op dit vroege uur kon hij de veters alleen maar helemaal losmaken en zijn voet zo goed en kwaad als het ging in de opening wurmen. Hij zou de tong en veters later wel zien te vinden. 'Maar een kop koffie gaat er, zoals altijd, wel in.'

Hij had zoveel moeite met de schoen dat ze zei: 'Ik neem aan dat ik wel een pot kan zetten.'

Hij rustte even uit, grijnsde toen naar haar. 'Nee Beryl, bedankt.'

'Waarom trek je eigenlijk je kistjes aan?' vroeg juffrouw Beryl. Sully was gekleed in de kleren die hij vóór zijn ongeluk altijd had gedragen – een versleten, grijze werkbroek, een verschoten jeanshemd over zijn isolerende onderhemd, een bodywarmer en een honkbalpetje. Sinds september kleepte hij zich anders, omdat hij aan een nabijgelegen mbo-school een opleiding tot reparateur van koelapparatuur en airconditioning volgde, als onderdeel van het verplichte omscholingsprogramma dat verbonden was aan zijn gedeeltelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Sully stond op – juffrouw Beryl kromp weer ineem toen hij zijn volle gewicht op de armleuningen van de Queen Anne plaatste – en hij schoof met zijn tenen in de werkschoen de stoel over de hardhouten

vloer, totdat het hem lukte hem tegen de muur klem te zetten en zijn hele voet naar binnen te duwen. ‘Hoog tijd dat ik weer aan het werk ga, vind je ook niet?’ zei Sully.

‘En wat als ze erachter komen?’

Hij grijnsde naar haar. ‘Jij gaat me toch niet verlinken, hè?’

‘Zou ik zomaar kunnen doen,’ zei ze. ‘Je krijgt waarschijnlijk een beloning, als je mensen zoals jij aangeeft. Ik kan het geld goed gebruiken.’

Sully bekeek haar aandachtig en knikte. ‘Maar goed dat Coach de pijp uit ging, voordat hij erachter kwam hoe gemeen je bent geworden op je oude dag.’

Juffrouw Beryl zuchtte. ‘Ik neem aan dat het weinig zin heeft je op het meest voor de hand liggende te wijzen.’

Sully schudde zijn hoofd. ‘Waarschijnlijk niet. Wat is het meest voor de hand liggende?’

‘Dat je weer geblesseerd raakt. En dat ze je niet langer betalen om een opleiding te volgen, en dan ben je nog slechter af.’

Sully haalde zijn schouders op. ‘Daar zou je weleens gelijk in kunnen hebben, Beryl, maar ik denk dat ik het toch ga proberen. Mijn been doet trouwens evenveel zeer, of ik nou zit of sta, dus kan ik net zo goed staan. Ik ben er wel zo’n beetje uit dat ik niet de rest van mijn leven airco’s wil repareren.’

Hij stampte een paar keer met zijn werkschoen om te voelen of zijn voet er helemaal in zat, waardoor juffrouw Beryls prullaria rammelden op de planken. ‘Maar goed, ik wil zweren dat als jij leert deze schoen voor me aan te trekken ’s ochtends, dat ik dan met je trouw en thee leer drinken.’

Toen Sully uitgeput achterover zakte in de Queen Anne en zijn sigaretten tevoorschijn haalde, liep juffrouw Beryl naar de keuken, waar ze haar enige asbak bewaarde. Sully was de enige die in haar huis mocht roken, een uitzondering die ze maakte op basis van het gegeven dat hij echt niet kon onthouden dat zij niet wilde dat hij dat deed. Het viel hem nooit op dat er geen asbakken stonden. Het kwam niet eens bij hem op er een te zoeken, totdat de lange, grijze askegel bijna van zijn sigaret viel. En zelfs dan was Sully niet de man om in paniek te raken. Hij hield de sigaret gewoon rechtop, alsof die verticale positie de zwaartekracht tenietdeed. Als de askegel uiteindelijk toch viel, was hij soms snel genoeg om hem op te vangen in zijn schoot, waar hij bleef liggen tot Sully, die de as alweer was vergeten, opstond.

Tegen de tijd dat juffrouw Beryl terugkwam met de kristallen asbak die ze vijf jaar daarvoor in Londen had gekocht, had Sully al een in-

drukwekkende kegel opgebouwd. ‘En,’ zei Sully, ‘weet je al waar je dit jaar heen gaat?’

Elke winter, al twintig jaar lang, trok juffrouw Beryl eropuit, zoals ze het noemde, zo rond de eerste dag van het jaar, en kwam ze in maart terug, als de winter op z'n retour was. Haar appartement stond vol souvenirs van deze uitstapjes. Haar muren waren versierd met een Egyptische speer, een Romeins borstschild, een bronzen draak, Polynesische fakkels, en haar tafels stonden vol met Wedgwood, een Etruskische dodenboot, een tweekoppige Chinese tempelhond, en op de vloer stonden rieten olifanten, terracotta potten en een houten scheepskist. In de maanden die aan haar safari's voorafgingen, las ze reisboeken over haar bestemming. Dit jaar had ze boeken over Afrika bekeken, waar ze een metgezel voor Driver Ed hoopte te vinden, die ze eigenlijk in Vermont had gekocht, en wellicht een authentiek antilopemasker was, maar misschien ook niet. Vermont was ongeveer de verste bestemming waartoe ze Clive senior had kunnen bewegen haar te vergezellen. Hij hield er niet van om ergens te zijn waar mensen hem niet kenden als de football-coach van North Bath, en dat beperkte hun actieradius aanmerkelijk.

‘Ik blijf hier deze winter,’ zei ze tegen Sully, zelf verrast over dit besluit, dat ze nog maar een paar minuten geleden had genomen, toen ze omhoogkeek naar de boomtakken.

‘Dat betekent vast dat je al overal bent geweest,’ zei Sully.

‘Die vroege sneeuw heeft me ervan overtuigd dat wij deze winter aan de beurt zijn. God gaat de genadeklap uitdelen. Een van die takken komt deze winter op ons neer.’

‘Klinkt als een goede aanleiding om naar de Congo te gaan,’ opperde Sully.

‘De Congo bestaat niet meer.’

‘Niet?’

‘Nee. En trouwens,’ zei juffrouw Beryl, ‘God wist Jonas zelfs in de buik van een walvis te vinden.’

Sully knikte. ‘God, en de wouten. Daarom blijf ik zo dicht bij huis. Zodat ze weten waar ze me kunnen vinden. Dan zijn ze vast wat minder hardhandig.’

Juffrouw Beryl fronste naar hem. ‘Je hebt niet weer problemen met de politie, toch, Donald?’ Haar huurder kwam af en toe in de cel terecht, meestal voor openbare dronkenschap, hoewel hij in zijn jongere jaren een vechtjas was geweest.

Sully grijnsde. ‘Niet dat ik weet, mevrouw Peoples. Ik probeer me de laatste tijd te gedragen. Ik ben ook de jongste niet meer.’

‘Nou,’ zei ze, ‘je bent langer dan de meesten een lastpak geweest.’

‘Dat weet ik,’ zei hij en hij nam nog een trekje van zijn sigaret en zag voor het eerst hoe gevaarlijk lang de askegel was. ‘Ga je met Thanksgiving tenminste wel ergens heen?’

Juffrouw Beryl pakte de sigaret aan, legde die in de asbak en zette hem op het bijzettafeltje. Met Sully kon je er niet van uitgaan dat hij de functie van een asbak doorgrondde, als je die voor zijn neus zette. ‘Mevrouw Gruber en ik gaan naar de Northwoods Motor Inn. Ze hebben een buffet. Zoveel kalkoen en garnituur als je kunt eten voor tien dollar.’

Sully blies rook uit door zijn neus. ‘Klinkt als een goeie deal voor de Northwoods. Alice en jij kunnen nog voor geen tien dollar aan kalkoen op, ook al zitten jullie er het hele weekeinde.’

Juffrouw Beryl moest toegeven dat hij een punt had. ‘Mevrouw Gruber vindt het leuk, daar. Er zijn allemaal ouwe sokken zoals wij, en de muziek staat er niet hard. Ze hebben een grote saladebar en mevrouw Gruber wil altijd alles proeven. Zelfs slakken.’

‘Slakken zijn best lekker,’ zei Sully, wat haar verbaasde.

‘Wanneer heb jij dan ooit slakken gegeten?’

Sully krabde peinzend over zijn ongeschoren kin bij de herinnering. ‘Ik heb geholpen Frankrijk te bevrijden, zoals je misschien nog weet. Ik had graag gewild dat slakken het smerigste waren geweest wat ik tussen Normandië en Berlijn heb gegeten.’

‘Dan is het vast waar wat ze zeggen,’ merkte juffrouw Beryl op. ‘Oorlog is afgrijselijk. Als je iets smerigers dan een slak hebt gegeten, dan wil ik dat niet eens horen.’

‘Oké,’ zei Sully inschikkelijk.

‘Ik neem gewoon een paar wortelslierten, om mijn eetlust voor het diner niet te bederven. Anders zit ik te vol, en als ik te veel eet, word ik winderig.’

Sully drukte zijn sigaret uit. ‘Nou, in dat geval, doe het dan maar rustig aan,’ zei hij, terwijl hij met moeite overeind kwam. ‘Bedenk wel dat er iemand boven je woont. En het is te koud om alle ramen open te zetten.’

Juffrouw Beryl liep achter hem aan door de gang, zijn losse veters tikten op de vloer.

‘Ik schuif de sneeuw wel weg nadat ik koffie heb gehad,’ zei hij, toen hij de sneeuwschuiver zag die ze tegen de muur had gezet. ‘Of moet je nu meteen ergens heen?’

Juffrouw Beryl zei dat dit niet het geval was.

Tot hij zijn knie brak, werd Sully door de weduwen aan Upper Main benijd als huurder. Velen van hen probeerden met lage huren alleenstaande

mannen te paaien, die dan als tegenprestatie de stoep sneeuwvrij maakten, het gras maaiden of bladeren harkten. Maar het was niet eenvoudig de juiste alleenstaande man te vinden. De jongeren waren vergeetachtig, gaven feesten en namen jonge vrouwen mee naar huis. De ouderen leden vaak aan ziektes of hadden een zwakke onderrug. Alleenstaande, gezonde mannen in de leeftijd van vijfenveertig tot zestig waren zo schaars in Bath, dat men al meer dan tien jaar jaloers was op juffrouw Beryl, en ze verdacht sommigen van haar burens stilletjes te juichen, nu ze zagen dat Sully strompelde. Hij zou al gauw helemaal niets meer waard zijn, en dan zou juffrouw Beryl de jaren van mazzel bezuren, omdat ze met een huurder die niets meer klaarspeelde zat opgescheept. Juffrouw Beryl, die Sully elke dag zag, vond dat hij sinds zijn ongeluk behoorlijk was verzwakt, en ze was bang dat hij op een ochtend zijn hoofd niet meer om de deur zou steken om te kijken of ze dood was, en dat de reden daarvoor zou zijn dat hij dood was. Juffrouw Beryl had al veel mensen overleefd die ze niet van plan was geweest te overleven, en Sully, hoe hard en eigenwijs hij ook was, zag er de laatste tijd spookachtig uit.

‘Maar vergeet me niet,’ zei ze, toen ze weer bedacht dat ze later die ochtend naar de supermarkt wilde.

‘Ben ik je ooit vergeten?’

‘Jawel,’ zei ze, hoewel hij het niet vaak had gedaan.

‘Nou, vandaag vergeet ik je niet,’ verzekerde hij haar. ‘Waarom ga je niet uit eten met De Bank?’

Juffrouw Beryl glimlachte, zoals altijd wanneer Sully Clive junior zo noemde, en het kwam bij haar op, en niet voor de eerste keer, dat degenen die domme mensen als fantasieloos beschouwden het volkomen mis hadden. De minst begaafde tweedeklassers waren soms gezegend geweest met een talent voor kleurrijke metaforen. Het was de fantasie-loze werkelijkheid die ze niet begrepen, en zo was het ook met Sully. Hij was een van de eerste scholieren geweest aan wie ze in North Bath les had gegeven, en zijn IQ-testen hadden een trits talenten onthuld die de jongen zelf zo veel mogelijk leek te willen weerleggen. Sully, al zijn leven lang het schoolvoorbeeld van een underperformer, was – zoals de mensen zeiden – niemands gek, een omschrijving die Sully ongetwijfeld zou waarderen zonder ooit de letterlijke strekking te bevatten: namelijk dat hij op zijn zestigste was gescheiden van zijn eigen vrouw, halfslachtig rommelde met die van een ander, vervreemd was van zijn zoon en gespeend was van zelfkennis, ernstig geblesseerd en in feite arbeidsongeschikt was; allemaal zaken die hij hardnekkig verwarde met onafhankelijkheid.

‘De Bank heeft me wel uitgenodigd, maar ik betaal mijn eten toch liever zelf,’ zei juffrouw Beryl. Een leugentje. Clive junior had haar de vorige week gebeld om te zeggen dat hij met de feestdagen niet thuis zou zijn, en hij had zijn geplande afwezigheid cryptisch omschreven, in de hoop dat hij misschien haar nieuwsgierigheid zou wekken, al had hij kunnen weten dat die tactiek gedoemd was te mislukken. Juffrouw Beryl was van nature wel nieuwsgierig, maar ze nam er aanstoot aan dat ze zo doorzichtig werd gemanipuleerd. Het simpele feit dat Clive junior zo bedelde om haar interesse betekende voor haar dat de tegenovergestelde reactie passend was. ‘Het is niet leuk om te dineren met een financieel instituut,’ voegde ze toe.

Sully grijnsde naar haar. ‘De ergste ketenen zijn die, welke wij ons zelve smeden, oudje van me.’

Juffrouw Beryl knipperde met haar ogen. ‘Wie hadda kenne denke? Een literair citaat uit de mond van Donald Sullivan. Ik neem aan dat je niet meer weet wie dat heeft gezegd?’

‘Jij,’ zei Sully. ‘Het hele jaar door, in de tweede klas.’

Het eerste wat Sully zag toen hij de deur uit ging en op de grote veranda van zijn hospita stapte, was Rub Squeers, die op straat heen en weer stampte door de sneeuw. Rub was stevig gebouwd, maar niet veel langer dan anderhalve meter, en op dit moment staarde hij naar zijn voeten, in een poging om, zo vermoedde Sully, te doen alsof ze elkaar bij toeval tegenkwamen. Hij zag aan de manier waarop de jongeman zijn grote hoofd bewoog, als een oefenbal die hij maar net in evenwicht wist te houden op zijn brede schouders, dat Rub naar hem op zoek was en dat hij geld wilde lenen. Sterker, Sully zag aan hem hoeveel Rub wilde lenen (twintig dollar), met hoeveel hij genoeg zou nemen (tien) en hoe lang het zou duren voordat hij op dit bedrag zou uitkomen (een halfuur).

‘Hé stomkop,’ riep Sully. ‘Heb je geen verklaarzen om aan te trekken?’

Rub keek op en veinsde verrast te zijn. ‘Wel erges,’ zei hij en hij keek naar zijn besmeurde zwarte schoenen. ‘Hoe kon ik nou weten dat het de dag voor Thanksgiving ging sneeuwen?’

‘Moet je op voorbereid zijn,’ zei Sully, hoewel hij zelf een leven had geleid dat werd gekenschetst door een zorgvuldig gebrek aan voorbereiding. Hij zette een van zijn verklaarzen op de leuning van de veranda en reeg de veter door de gaatjes. ‘Eigenlijk kom je precies op tijd,’ ging hij verder. ‘Kun je deze voor me vastmaken?’

Rub liep het trapje op, knielde in de sneeuw en strikte de veter van Sully’s linkerwerklaars.

‘Zorg voor een beetje doorbloeding,’ zei Sully. ‘Mijn knie is al twee keer zo dik.’

Rub haalde de veter los en begon opnieuw. ‘Je bent gekleed om aan het werk te gaan, niet om naar school te gaan,’ zei hij. ‘Ga je weer aan het werk?’

‘Dat is wel het plan,’ zei Sully.

‘Huur je mij ook weer in?’

‘Als ik dat doe, hou je dan op met geld van me te bietsen?’

‘Tuurlijk,’ zei Rub, hoewel hij teleurgesteld leek dat het onderwerp geld lenen zo negatief ter sprake kwam. Op zijn knieën zaten nu grote, natte plekken. ‘Ik mis het werken met jou,’ zei Rub. ‘Ik wou dat we weer aan de slag gingen, net als vroeger.’

‘Ik zal kijken of ik wat kan vinden,’ zei Sully.

Rub fronste nu. ‘Die ouwe mevrouw Peoples houdt ons weer in de gaten,’ zei hij, toen hij zag dat de vitrage in de voorkamer bewoog. Normaal was Rub gelijkmoedig, maar hij koesterde een diepe animositeit tegen juffrouw Beryl, als gevolg van haar pogingen hem iets bij te brengen in de tweede klas, ruim tien jaar geleden, het jaar voordat ze met pensioen ging. Telkens als Rub haar zag, werden zijn ogen klein en hard, zijn stem nerveus en angstig, alsof hij dacht dat juffrouw Beryl nog steeds absolute macht over hem had. Ze lette nog steeds op hem, en hij hield niet van mensen die opletten. Zelf lette Rub maar zelden op en hij zag onoplettendheid als normaal, menselijk gedrag. In de tweede klas sloeg juffrouw Beryl tijdens de lessen Engels altijd met haar liniaal op de rand van haar bureau, vooral na de lunch, als Rub bijna wegdommelde, en blafte dan: ‘Opletten!’ Soms staaarde ze Rub strak aan en voegde er dan aan toe: ‘Misschien leer je nog eens iets.’ Rub vond opletten nog altijd weerzinwekkend, uitpuittend en tegennatuurlijk. En omdat hij in Bath niemand kende die opletter was dan juffrouw Beryl, had hij aan haar de grootste hekel.

Sully kon het niet laten te grijnzen. ‘Kom, we pakken een kop koffie voordat ze naar buiten komt en me waarschuwt dat ik slechte vriendjes heb.’

Toen ze de straat vol papperig geworden sneeuw overstaken en in de richting van Hattie’s Lunch liepen, verbaasde Sully zich over het onverwachte gevoel van welbevinden dat over hem kwam en waarvoor hij geen rationele verklaring had. Het was evenwel te sterk om te negeren, dus besloot hij dankbaar te zijn en ervan te genieten, en zich geen zorgen te maken over het feit dat hij al zijn hele leven dergelijke gevoelens van welbevinden had gehad, en dat die vaak de voorbode waren van

rampspoed die hem boven het hoofd hing. Het waren in feite de belangrijkste aanwijzingen dat er iets in aantocht was wat Sully omschreef als een prutsersperiode, waarin alles wat hij deed verkeerd uitpakte, elke verkeerde stap werd overtroffen door de volgende, waar zelfs slimme besluiten, onder deze specifieke omstandigheden, oerstom bleken te zijn en waar onnadenkendheid en zorgvuldige overwegingen gegarandeerd tot hetzelfde eindresultaat leidden: een catastrofe.

Meestal had hij maar eens per jaar een prutsersperiode en hij was van mening dat die van dit jaar al achter de rug was. Maar misschien ook niet. Of misschien kreeg hij er dit jaar twee toegekend. Misschien was de beslissing om weer aan het werk te gaan met een beschadigde knie het begin van de grootste prutsersperiode aller tijden. Hij wist al dat een van de dingen die hem vandaag te wachten stonden, was dat iedereen hem zou vertellen dat hij stom bezig was, dat hij beter af was als hij naar school ging, waar zijn knie volledig kon genezen en hij een gedeeltelijke arbeidsongeschiktheidsuitkering kon opstrijken, en dat hij, omdat zijn knie waarschijnlijk niet volledig zou genezen, zijn advocaat Wirf aan het werk moest zetten om een volledige arbeidsongeschiktheidsuitkering voor hem te regelen. Wat voor zin had het in hemelsnaam om weer aan het werk gaan met een kapotte, artritische knie?

Kennelijk had het wél zin, besloot Sully, want anders voelde het niet zo goed om het te doen. Natuurlijk zou hij zich later, ná een dag zwaar werk, anders voelen, maar op dit moment, terwijl hij naar Hattie's en zijn koffie strompelde en met een half oor luisterde naar Rub, die maar bleef klagen over juffrouw Beryl, had het voor hem meer zin om aan het werk te gaan dan om naar de mbo-school in Schuyler Springs te rijden, waar hij de laatste paar maanden lessen had gevolgd, tussen de tieners, en zich een dwaas had gevoeld. De enige lessen waarvan hij genoot waren de lessen filosofie, een cursus waarvoor hij zich had moeten opgeven toen een van de verplichte cursussen volgeboekt bleek te zijn. Ironisch genoeg waren het deze filosofielessen waardoor hij zich de grootste dwaas voelde. De lessen werden gegeven door een jonge docent met een klein lichaam en een enorm hoofd, die wel wat weg had van Rub, als hij geen grote bos wild, zwart haar had gehad. De jonge docent leek erop gebrand om alle dingen op de wereld stuk voor stuk weg te redeneren. Eerst redeneerde hij dingen als stoelen weg, en bomen die omvielen in het bos, en vervolgens ging hij verder met concepten als 'oorzaak en gevolg', en, sinds kort, 'vrije wil'. Sully vond het helemaal geweldig om te zien hoe alles verdween, afgezien van de slechte cijfers die hij haalde, net als de andere scholieren. Als het goed beviel om weer aan het werk te gaan, zou hij al-

leen de filosofielessen missen. Het speet hem eigenlijk een beetje dat hij stopte met school, met nog maar drie weken te gaan tot het einde van het trimester en nog maar een paar dingen over, zoals God en liefde, om weg te redeneren. Hij wist niet zeker hoe de jonge docent die zou laten verdwijnen, net als de rest, maar Sully was ervan overtuigd dat hij het voor elkaar zou krijgen.

Nog sneller dan de bomen in de filosofielessen was het geld verdwenen dat Sully opzij had gelegd. Bovendien was hij benieuwd of hij nog steeds kón werken. Dat hij maar amper zijn laarzen kon aantrekken beloofde niet veel goeds. Maar de laatste tijd deed zijn knie meer pijn als hij in het klaslokaal zat dan wanneer hij ermee rondliep. De lesenaars waren vastgeschroefd aan de vloer en stonden dicht bij elkaar, en het was niet gemakkelijk een goede houding te vinden. Als hij zijn been uitstreekte in het gangpad, liep hij het risico dat iemand ertegenaan botste. Als hij zijn been veilig onder de tafel stopte, bonkte het genadeloos mee op het gebrom van de docentenstemmen.

Fuck it. Hij kon maar beter weer aan het werk gaan en dat kleine beetje geld verdienen dat hem in leven hield. Het kwam wel goed, als hij maar voorzichtig was, een tijdje tenminste. En op dit moment leek een tijdje hem lang genoeg. Het was genoeg om over de Main Street van zijn leven te slenteren, op weg naar de warmte van Hattie's, waar mensen kwamen die hij kende en met wie hij een babbeltje kon maken.

'Ik zou geen leven hebben, met die verdomde ouwe mevrouw Peoples die me in de gaten houdt,' zei Rub, nog altijd boos. 'Je kan niet eens een lekker neukertje mee naar huis nemen.'

Sully schudde vol verwondering zijn hoofd, zoals hij vaker deed met Rub in de buurt, die het nog niet lukte om geneukt te worden in een hoerenkast, met een briefje van duizend bij wijze van condoom om zijn pik gerold. Rub had ooit aan Sully opgebiecht dat zelfs zijn vrouw Bootsie hem niet langer zijn echtelijke privileges gunde. 'Nou Rub,' zei Sully, 'zo vaak neuk ik de laatste tijd niet meer. En ik mocht willen dat Beryl Peoples daarvan de oorzaak was.'

Kennelijk was dit genoeg voor Rub en hij kalmeerde een beetje. 'Trouwens, jij hebt Ruth toch al?' flapte hij eruit.

Sully overwoog wat hij hierop moest antwoorden. Ruth was een van de mensen aan wie hij vandaag verantwoording moest afleggen. Als hij mazzel had, kwam hij vandaag meteen iedereen tegen die hem wilde vertellen hoe stom hij bezig was, dan had hij dat tenminste achter de rug. 'Ruth is in feite de vrouw van een andere man. Hij is degene die Ruth heeft, niet ik.'

Rub dacht hier lang over na, geloofde het wellicht zelfs, iets wat – als het zo was – hem en de echtgenoot van Ruth tot de enige twee inwoners van Bath maakte die het geloofden, hoewel niet veel mensen het absoluut zeker wisten. ‘Het is gewoon dat de mensen blijven zeggen...’ zei Rub.

‘Het kan me niet schelen wat de mensen zeggen,’ viel Sully hem in de rede. ‘Ik weet alleen wat ik je vertel.’

‘Zelfs Bootsie zegt...’ begon Rub, maar hij zweeg vervolgens, omdat hij voelde dat hij op het punt stond een mep te krijgen. ‘Ik wou alleen maar dat je een lekker neukertje mee naar huis kon nemen zonder dat die ouwe mevrouw Peoples je in de gaten houdt,’ herhaalde hij.

‘Goed. Ik dacht al dat je zoiets bedoelde,’ zei Sully, om eraan toe te voegen: ‘Maar Ruth zal behoorlijk over de zeik gaan als ze hoort dat je haar een lekker neukertje hebt genoemd.’

Dat Ruth dit op de een of andere manier te weten zou komen, joeg Rub, die bang was voor vrouwen in het algemeen en voor Ruth in het bijzonder, duidelijk angst aan. Zijn vrouw Bootsie was werkelijk een verschrikking, maar voor Ruth was hij nog veel banger, en hij bewonderde Sully dat hij de moed had om met een vrouw als Ruth om te gaan, die een scherpe tong had en niet bang was om wie dan ook ermee van langs te geven. ‘Zo heb ik haar nooit genoemd,’ zei hij snel.

‘O,’ zei Sully, ‘ik dacht dat ik je dat net hoorde zeggen.’

Rub fronste, probeerde het gesprek terug te scrollen, maar gaf het uiteindelijk op. ‘Ik heb het nooit zo bedoeld,’ zei hij zwakjes, in de hoop dat deze verklaring zou volstaan. Dat lukte hem soms ook bij Sully, ook al was hij er dan nooit, zelfs niet één keer, mee weggekomen bij de ouwe mevrouw Peoples.